

BO'LAJAK KIMYO O'QITUVCHILARINI KASBIY FAOLIYATINI SHAKILLANTIRISH.

I.B.Egamberdiyev.

Jizzax davlat pedagogika universiteti

Annotasiya- *Bo'lajak kimyo fan o'qituvchilarini kasbiy faoliyatini shakillantirish uchun yangi pedagogik ta'lim texnologiyalardan foydalanish - interfaol metodi, didaktik o'yinlar, hamkorlikda o'qitish - sinov darslari mazmuni kiritilgan. Kasbiy kompetentligini rivojlantirish va dunyo ta'lim tuzilishiga moslashishi, kimyoning nazariy masalalarini o'qitishda yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish to'g'risida ma'lumotlar keltirilgan, mustaqil ishlash uchun tarqatma materiallar bo'lajak kimyo fan o'qituvchilarini kasbiy faoliyatini shakillantirishga yo'naltirilgan.*

Kalit so'z va iboralar:*kimyo va uni o'qitish metodikasi - kimyoviy tafakkur va uning shakllanishi kimyoviy jamg'arma, o'qitishning metodik prinsipi.*

Bugungi kunda O'zbekiston respublikasida ta'lim samaradorligini oshirish uchun kimyo fan o'qituvchisining kasbiy faoliyatini oshirish, yetarli bilim va ko'nikmalarga va tajribalarga ega bo'lishi zarur. O'quv bazalari, kerakli ma'lumatlar va kerakli materiallarning barchasi tayyorlab qo'yilgan davlat ta'lim standartlariga mos bo'lishi kerak. Fan dasturlar, ishchi dasturlar, kimyo faniga mo'ljallangan adabiyotlardan foydalanish kerakligini, mustaqil ishlash uchun tarqatma materiallar bo'lajak kimyo fan o'qituvchilarini kasbiy faoliyatini shakillantirishga yo'naltirilgan.

Kimyoni o'qitishda ta'lim mazmunini ilmiy mantiq asosida tashkil etish, kimyoviy tushunchalarning shakllanish jarayonini ochib berish hamda talabalarda ilmiy dunyoqarash va kasbiy tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiluvchi samarali didaktik yo'nalishdir.

Muammoli funksiya: xato va qarama-qarshiliklardan muammoli vaziyat sifatida foydalanadi (phlogiston, kislota-asos nazariyalari, oksidlanish tushunchasining evolyutsiyasi) **Metodologik funksiya:** ilmiy tadqiqot metodlarini ko'rsatadi (tajriba, o'lchash, modellashtirish, tasniflash) **Tarbiyaviy va aksiologik funksiya:** ilmiy halollik, sabr-toqat, dalilga tayangan fikrlash, ilmiy merosga hurmatni shakllantiradi. **Fanlararo integratsion funksiya:** kimyo–fizika–biologiya–geografiya–texnologiya aloqalarini kuchaytiradi (metallurgiya tarixi, sanoat kimyosi, ekologik oqibatlar). **Refleksiv-kritik funksiya:** talaba “nega bunday?” savolini berishga o'rganadi, nazariya va dalil o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qiladi

Tanlash mezonlari. Metodik samaradorlik tarixiy materiallarni tasodifiy emas, mezonli tanlashga bog'liq. Tanlashda quyidagilar e'tiborga olinadi

Didaktik qiymat: material muammoli savol, tajriba, qarama-qarshilik yoki dalillash imkonini bersin.

Tushunarlilik va moslik: faktlar talabalarning tayyorgarlik darajasiga mos bo'lishi lozim. **Ishonchlilik:** ilmiy manbaga tayangan, afsona va bo'rttirishdan xoli bo'lishi zarur.

Vaqt me'yoriga moslik: dars maqsadini buzmaydigan, qisqa, aniq va maqsadli integratsiya. **Kompetensiyaga yo'naltirilganlik:** material tahlil, taqqoslash, argumentatsiya kabi faoliyatlarni talab qilsin

Metodik texnologiya: darsga integratsiya qilish bosqichlari. Kimyo darslarida foydalanish metodikasini amaliyotga tatbiq etishda quyidagi bosqichli model samarali hisoblanadi:

Kimyo fanini chuqur o'rgatishga mos ravishda mavzular ketma-ketligi reja asosida yo'naltirilgan bo'lishi lozim. O'quvchilarning bilim olishi uchun qulay sharoitlar yaratish maqsadga muafik bo'ladi. Kimyo fanini o'qitishda yangi inavatsion texnologiyalarni dars jaryonida qo'llash uchun kimyo fan o'qituvchisi quyidagilarni bilishi kerak bo'ladi. [1].

-bo'lajak kimyo o'qituvchisi mavzuga oid nazariy ma'lumatlarga ega bo'lishi.

-bo'lajak kimyo o'qituvchisi amaliy ko'nikmalarning shakillanishi.

-bo'lajak kimyo o'qituvchisi labotatoriya mashg'ulotlarda tajribalarni bajarish usullarini bilishi.

-bo'lajak kimyo o'qituvchisi tarqatma matriallardan dars jarayanida to'g'ri samarali foydalanishni bilish.

-bo'lajak kimyo o'qituvchisi kimyo fani bo'yicha yangi inavatsion adabiyotlarni qo'llashni bilish.

-bo'lajak kimyo o'qituvchisi nazorat turlarini og'zaki bayon etish, yozma ish, va test nazoratlarini baholashni to'g'ri tashkil etishni bilishi.

-bo'lajak kimyo o'qituvchisi kimyo darsida qo'llaniladigan yangi inavatsion ta'lim texnologiyalarni bilish.

-bo'lajak kimyo o'qituvchisi mavzuga mos keladigan metodlarni to'g'ri tanlashni va foydalanishni bilish.

-bo'lajak kimyo o'qituvchisi fan bo'yicha olimpiyadalarga tayyorlashni basqichma-basqich amalga ashirishni bilish.

-bo'lajak kimyo o'qituvchisi kimyo fani bo'yicha to'garaklarni va tadbirlar o'tgazishni bilishi.

-bo'lajak kimyo o'qituvchisi atama so'zlarni, kimyo tilini bilish, kimyodan masala va misol mashiqlarni yechishni bilish.

-bo'lajak kimyo o'qituvchisi test tuzishni oson va murakkab testlarni tuzishni bilish [1].

-o'z ustidan ishlaydigan kadrlar ma'naviy jixatdan barkamol bo'lishi.

Kimyo darslarini o'qitishda bo'lajak fan o'qituvchisi ushbu ko'rsatilgan punkitlarni puxta egalasa maktabda, kollejlarda, akedemik litseylarda va oliy ta'lim tizimida kimyo darslarini o'ta oladigan kadrlarni tayyorlash, o'qituvchining malaka oshirish sertifikatiga ega bo'lishi, ingliz tili va boshqa xorijiy tillarni bilishi darajasini hisobga olish kerak bo'ladi.

Xar bir pedagog kimyogar o'qituvchi ilmiy jixatdan, ilmiy-uslubiy, va na'naviy jixatdan barkamol bilimga ega bo'lishi lozim, dunyo qarashi keng fikrlash qobiliyati yetarli bilim darajasi aniq bo'lgan kadrlar mos bo'lishi kerak.

Nazariy ma'lumatlarni to'g'ri etkazaoladigan kodirlarga yangi pedagogik-psixologik bilimlar kerak bo'ladi bunday jarayonda pedagogik texnologiyalarning o'rni katta bo'ladi.[2].

Dars jarayonida „**keys-stadi**” metodidan foydalanish juda muximdir “keys-stadi” metodining ahamiyati mavzusini yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanib o'qitish, ta'lim metodlarini, to'g'ri tanlash, “Keys-stadi” metodlarini qo'llab o'quvchilarni aniq vaziyatlarni va taxlil qilishga, guruh bo'lib ishlashga, mustaqil fikrlashga o'rgatishdan iborat. Ta'lim texnologiyalari asosida keys-stadi metodini qo'llash natijasida o'quvchilarning bilimi oshadi.[4].

„Keys-stadi” metodidan foydalanish-O'quvchilarning qiziqishi, ilmiy ijodkorligini oshiruvchi, ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini kafolatlovchi yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash bo'yicha katta tajriba to'plangan. Keys-stadi interaktiv ta'lim uslubi sifatida tinglovchilar tomonidan eng afzal ko'riladigan metodlar qatoriga kirmoqda. Ushbu texnologiya o'qituvchi va tinglovchilarning umumiy intellektual va kommunikativ salohiyatini rivojlantirishga qaratilgan ta'lim texnologiyasidir[1].

„Keys-stadi”- (inglizcha case - to'plam, aniq vaziyat, stadi -ta'lim) - keysda bayon qilingan va ta'lim oluvchilarni muammoni ifodalash hamda uning maqsadga muvofiq tarzda yechimi variantlarini izlashga yo'naltiradigan aniq real yoki sun'iy ravishda yaratilgan vaziyatning muammoli-vaziyatli tahlil etilishiga asoslanadigan ta'lim uslubidir. Keysni bajarish uchun o'quvchi quyidagi bilimlarga ega bo'lishi lozim.

Nazariy ma'lumatlar slaydlar orqali namoyishidan malaka va ko'nikmalari shakllangan bo'lishi, video ro'liklar darsga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, tajribalar orqali asosiy tushunchalar shakllangan bo'lishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1.OmonovH.T, Maranmova U.R.Kimyo o'qitishning jamiyatagi o'rni va ahamiyati. Kotsentpik ta'lim kontekstida inovatsion texnologiyalar ilmiy-uslubiy maqolalar to'plami. Toshkent,Yangi nashri 2017.-B-193.

2.Egamberdiyev I.B. Kimyo o'qitishda tarixiy ma'lmatlardan foydalanishning zaruriyati Toshkent, Yangi nashir 2001 yil.

3.N.Sayidaxmedov «Yangi pedagogik texnologiya» Toshkent. 2003yil.

4.Ishmuxammedov R. J. «innovatsion texnologiyalar yordamida ta'lim 2003-y.